

UDK 811.163.4'373.21(497.16)

Preliminarno saopštenje

Svetlana SEKULIĆ (Podgorica)

Osnovna škola „Maksim Gorki“

svetlanasekulic16@gmail.com

TOPONIMIJA BANDIĆA

U prilogu je dat popis toponima Bandića. Autorka je sakupila i ovđe predstavila toponimiju ovih sela: Livade, Braćani, Župa, Đeđezi, Mokanje i Milate Bandićke.

Ključne riječi: *Bandići, pleme, onomastika, toponimi, informatori*

Istorijska, geografska i demografska slika Bandića

Postoje brojni materijalni dokazi koji svjedoče o milenijumskom življenju na prostoru današnjih Bandića. To je, u prvom redu, veliki broj kamenih gomila, kao onih na Sađavcu, Braćanima i Veljoj gomili kod Crvenog ubla u Mokanjima. Takođe, značajno je ovđe pomenuti i veoma staro groblje, kakvo je i ono u Mokanjima.

Tu su, arheološkim istraživanjima, otkrivene stare crkve u Bandićima: dvije u Milatama (od kojih je jedna novijeg datuma), dvije u Župi, jedna u Đedezima i, napokon, manastir iznad Kraljičinog oka, ispod Banove gomile. Nažalost, od svega nabrojanoga, ostali su danas samo temelji s razbacanim zidnim kamenom uokolo, a izuzetak je stara crkva u Milatama obnovljena krajem prošloga vijeka.

Brojni podaci jasno ukazuju da je na prostoru Bandića u XV i XVI vijeku bila uspostavljena teritorijalna organizacija u obliku plemena. Najveći dio tog područja obuhvatali su Đeđezi koji su, nesumnjivo, imali status plemena. To se jasno vidi iz popisa rađenog krajem XVI vijeka. Međutim, znatno kasnije (XVIII i XIX vijek) dolazi do bitnijeg mijenjanja plemenske strukture Crne Gore. Od jednog plemena nastaje ih više, dok se neka spajaju sa susjednim plemenima. Tako su se i Đeđezi, pod imenom Bandića, spojili s Komanima formirajući zajedničko pleme. Da su i u XVII vijeku Bandići suštinski bili pleme potvrđuje ugovor sklopljen u Kotoru 30. maja 1661. godine između crnogorskih glavara i predstavnika mletačke vlasti. Tu je jednu od presudnih uloga odigrao i knez Vuk iz Bandića, koji je bio jedan od potpisnika pome-

nutog ugovora. U tom istorijskom dokumentu i Bandići se prvi put spominju kao mjesto.

Povoljan prirodno-geografski položaj, tj. blaga klima, plodno zemljište, šume, pašnjaci, komunice, a posebno blizina Podgorice, pogodovali su masovnom naseljavanju. Takvo podneblje i odlična konfiguracija terena, od stočarstva i zemljoradnje su napravila glavno privredno zanimanje.

Nesumnjivo je da je prostor Bandića bio masovno naseljen, o čemu svjedoče brojne crkve, popisi stanovništva od strane osmanske vlasti početkom XVI vijeka, kao i stalna komunikacija stanovništva s gradovima pod Mletačkom upravom u XV i XVI vijeku. Ratni sukobi, ekonomski razlozi, a posebno krvna osveta, doveli su do migracija iz istočnih u južne djelove današnje Crne Gore, pa čak i do Istre. Takođe, narodno predanje i brojni istorijski podaci potvrđuju da su Bandići u to vrijeme ličili rodbinskoj zajednici povezanoj u jedno veliko bratstvo zajedničkog porijekla i organizacije, zasnovane na plemenskom principu.

Ispitivano područje zahvata šest sela, i to: Livade, Braćani, Župa, Đeđezi, Mokanje i Milate Bandićke.

Bratstva i domovi u Bandićima od 1910. do 2003. godine

a) Selo *Livade* od bratstva Bandića ima: Sekuliće, Baroviće, Vukotiće, kao i Pavićeviće Dragomidoljce i Stanišiće (ukupno 26 domova).

b) U *Mokanjima* je nastanjeno 28 bandićkih kuća, i to: Vukotića, Vukadinovića, Barovića, Sekulića i Radonjića.

c) U *Đeđezima* su izmiješana razna bandićka bratstva, kao što su: Vukotići, Vukadinovići, Barovići, Stanišići, Pavićevići – Dragomidoljci i Martinovići – Bajice (18 domova).

d) *Župa* obuhvata dosta veliki predio u severnoistočnom dijelu Bandića, a pokriva i zaseoke Gornji i Donji Braćani. Glavno stanovništvo čine rodovi bratstava: Sekulića (čiji su zagranici: Ćirakovići, Petrovići, Pavićevići i Milutinovići), Barovića, Radonjića, Dragutinovića, Vukadinovića, Vukotića i zasebnog bratstva Pavićevića – Dragomidoljaca (73 doma).

Na osnovu ovih podataka, etnolog Jovan Erdeljanović došao je do zaključka da u Bandićima ima ukupno 148 „ognjišta” (domova)¹. Takođe, ako je prosečan broj članova domaćinstva bio 5 članova, lako je pretpostaviti da je 1910. godine u Bandićima moglo živjeti oko 750 stanovnika. Stanovništvo je, većinom, kroz individualnu proizvodnju i putem razmjene materijalnih

¹ Videti: Dr Jovan Erdeljanović, *Naselja i porijeklo stanovništva, Stara Crna Gora*, Beograd, 1926.

dobara obezbjeđivalo osnovne životne namirnice, a to se moglo zahvaljujući dobrim klimatskim uslovima, pogodnim za razvoj stočarstva, povrća i voća, kao i svih ratarskih biljaka. Najveći broj Bandića danas živi u Podgorici, zatim na Cetinju, u Nikšiću, Spužu, Baru, Danilogradu, Ulcinju, Budvi, kao i u inostranstvu.² „Od 76 domaćinstava, prema popisu Mjesne zajednice iz 2001. godine, u inostranstvu živi 25 domaćinstava,³ ali je sasvim sigurno da je taj broj i veći kada se uzmu u obzir migracije koje su bile česte u istoriji crnogorskog naroda (naročito od početka pa do druge polovine XX vijeka).

Građu smo bilježili od informatora na terenu, obilazeći područje više puta od jeseni 2011. do kraja 2014. godine.

Dajemo spisak informatora po selima:

– *Bračani* : Veljko Barović (77), Ljubo Sekulić (85), Blažija Vukadinović (93),

Čedo Vukadinović (58), Slavko Vuković (58);

– *Župa*: Novak Sekulić (62), Blažija Vukadinović (93);

– *Deđezi*: Jovan Joro Đuranović (71), Zoran Vuković (56), Sveto Vuković (74), Branko Vuković (68);

– *Livade*: Mišo Dragutinović (78), Slavko Sekulić (57), Božidar Sekulić (56) i Nikola Sekulić (54).

– *Mokanje*: Stevan Begović (75), Jovan Joro Đuranović (71), Živko Sekulić (80);

– *Milate Bandićke*: Jovan Joro Đuranović (71).

Livade (Livàde)

Etnici: **Livàđanin, Livàđanka**. Ktetik: **livàdskī**.

Bâb, pašnjak 4. klase

Băčvice, pašnjak 4. klase, „nalik maloj bačvi“

Bâjov krš, šume 5. klase

Bălovina, pašnjak 3. klase

Barjăka, voda (ubao) na Sađavcu

Belònda, njiva 2. klase

Bîga, pašnjak 5. klase, poviše radne zemlje s lozom, smokvom i drugim voćem; ima nešto šenokosa, pašnjaka i šume; uspijevaju sve kulture

Bojănove lăzine, pašnjak 5. klase

² Jovan Đuranović, *Bandići kroz istoriju i predanja*, Mjesna zajednica Bandići i Štamparija Obod a.d. Cetinje, Bandići, 2011, str. 114.

³ *Ibidem*.

Bòlandžīna livàda, zaselak, „ne zna se pouzdano otkuda i po čemu ime“

Borovīna, njiva 6. klase

Brāčāni, livada 6. klase

Bùkovica, pašnjak 6. klase

Buljevīna, šume 6. klase, „podšećaju na velike, izbuljene oči“

Cřnī kām, pašnjak 4. klase

Cřnī òbēr, zaselak „nazvan tako po Crnome oku od kojega se zapadno i u blizini nalazi“

Cřnō òko, voda „u podnožju Sađavca, ime nosi po boji vode, jugozapadno od Počivala, kraški veliki izvor“; koliko je voda čista i bistra, u njemu se može uočiti vidra

Cüce, livada 4. klase; pašnjak 5. klase

Ćakova plòča, od kamena u obliku stijene

Ćüluri, livada 5. klase

Dolīne, pašnjak 5. klase

Dračevica, livada 6. klase, „slabo obradiva, ima drače“

Dubòkā rùpa, livada 7. klase

Dubrāve, šume 6. klase

Dügā njīva, livada 4. klase; livada 5. klase

Glāvina, pašnjak 3.klase, „nalik velikoj glavi“

Gòjkova glavīca, livada 5. klase, „brdo oblika male glave“

Gòlubovine, mjesto pitomo i župno, pašnjak 5. klase, uspijeva loza, sve vrste voća livada 5.klase

Gomīla, crkvište „mjesto razrušene crkve, udaljena od Kraljičinog oka 100 m“, prema Banovoj gomili

Gomīlice, pašnjak 6. klase

Grābovačkē rùpe, pašnjak 6. klase

Gròšeza, njiva 7. klase

Ivānovićā rùpa, šume 6.klase

Jābuka, pašnjak 5. klase, „ime nosi po jabuci divljaki – samoniklici“

Jāgnjila, livada 5. klase

Jāgode, pašnjak 5. klase

Jālove dolīne, livada 6.klase, „neplodna, jalova“

Jãrebički křši, kamenjar, „dobio ime po leglu jarebica“

Jasikove rüpe, pašnjak 5. klase; šume 6. klase

Jãskova prödö, njiva 5. klase, središte zaseoka, plodno i rodno, loza i voće

Jãža, „kanal za bivšu vodenicu, s obje strane jaza ima mjestimično loze, smokava, dunja i drugog voća“

Kãlinove rüpe, njiva 7. klase

Kãmenički dô, livada 6. klase; njiva 7. klase

Kãnješi, poljane, pitoma i gusta šuma, kamenjar, „nešto radne njive“

Kãžin mõst, pašnjak 6. klase

Këneš, livada 5. klase

Kojavina, livada 7. klase

Könjeva šuma, „de su se okupljali konji prema Zagaraču“

Köščelov pöd, pašnjak 6. klase; livada 6. klase

Krãkovine, livada 3. klase, plodne njive „između Mašćenove glavice i rijeke Crkavnice, istočno“

Krãdnjē rüpe, pašnjak 4. klase, pitomo i župno, rađa loza, sve vrste voća

Křbus, pašnjak 5. klase

Krëkeza, livada 6. klase

Krivãče, livada 6. klase, „koja ide malo ukrivo“

Krívē njive, pašnjak 4. klase

Küline, pašnjak 4. klase, „proteže se nadaleko, sličan velikoj kuli na zemlji“

Lãbudöw rög, „pitoma livada i pašnjak u uglu Sađavca de je nekad bila krvava borba između Bandića i Turaka, ima oblik roga“

Laktije, njiva 7. klase, „izgledom podseća na lakat povijen pored puta“; duge njive i poljanci s kamenitim i šumovitim krajevima

Lãmĩška rüpa, livada 6. klase

Lãzine, njiva 7. klase

Lisĩčija lûka, pašnjak 3. klase „pri Sađavcu, dobila ime po nekadašnjem mjestu i skrovištu lisica“; pašnjak 6. klase; livada 4. klase

Lûgöw Kõljat, „njive i livade do Crkavnice“

Ljěskĩ dô, livada 7. klase

Ljùkovići, livada 4. klase

Mãlē bĩstijerne, pašnjak 5. klase

Mãlõ konõpište, pašnjak 7. klase

Mãrkova dolina, šume 6. klase

Maščènova glavīca, zaselak „ime ostalo po nekoj farbari ili biljci za mašćenje, dračevita, šumovita i kamenita“

Medubrèžje, pašnjak 7. klase

Mûjovīca rûpa, njiva 7. klase

Muràtovina, pašnjak 4. klase

Mlīnište Vrānīca, voda „mjesto vodenice, pri samom mlinskom jazu, zidina od nekadašnjeg mlina Vranića“; nekada imao četiri kamena vitla za meljavu žita (podignut između 1880–1885. godine)

Nikòlićā dolīna, pašnjak 5. klase

Nikòlina dolīna, livada 4. klase

Njīva pòd džādom, livada 3. klase

Obrānovīna, pašnjak 5. klase

Ŗckā rûpa, „dolina, staja, šuma, pri osojnoj strani Sađavca, s bivšim domom i stajom braće Vukadinovića“

Ŗko, livada 3. klase, „okruglog oblika“

Okrājāk, prirodno neplodno zemljište

Okrūnjići, livada 4. klase, „plodne njive do Kraljičinog oka“

Orlovīne, pašnjak 6. klase

Osôje, prirodno neplodno zemljište

Papratīna livāda, livada 5. klase, „pored i ispod lijepe zgrade, doline, poljana s mnogo loze i drugog voća“

Pāprātnī potòk, livada 4. klase

Pāvlove kàmenice, „mala udubljenja u kamenu za kišnicu“

Pērkōva rûpa, šume 6. klase

Pērovine, pašnjak 6. klase; njiva 7. klase

Pijavičīno Ŗko, pašnjak 6. klase, „kao oko“

Piljēvica, pašnjak 5. klase

Počivālo, zaselak, središte sela, „mjesto će čeljad odmaraju, okolo i ispod kuća su zgrade, lučnjaci, povrtnjaci, s lozom i drugim voćem, sve u zidnim i dračevim ogradama“

Pòd, livada 6. klase; njiva 6. klase

Podēlje, njiva 6. klase

Pòdić, pašnjak 5. klase

Pòd lokānj, pašnjak 5. klase

Poljāne, pašnjak 4. klase

Površje, šuma 5. klase; vinograd 3. klase; livada 3. klase; njiva 3. klase
Prisoje, zaselak, „ime mu je po prirodnom i geografskom položaju, jer zahvata istočno i prisojno podnožje brda Sađavca“

Propràtnica, njiva 7. klase

Pùstorišta, šume 6. klase, „u bezvodnom kraju, puste“

Pûjöv dô, pašnjak 5. klase

Râstine, „pašnjak, loze, drače“

Râstinōvina, livada 3. klase

Rāzbòj, šuma 5. klase

Rēdžòve rùpe, pašnjak 6. klase

Rìječkī dô, pašnjak 5. klase

Ròjevī òbēr, pašnjak 5. klase

Rùpa, livada 5. klase; njiva 6. klase

Řzine, livada 6. klase

Selišta, zaselak, „po starom naselju nosi ime, nalaze se na malom, strmom zapadu brda Sađavca“

Sibñe, pašnjak 5. klase

Smòkovā plòča, od kamena, prema zapadu, „poznata po divljim smokvama na kojoj su nekolike poveće kamenice, zadržavaju vodu“

Stolovâč, „veliki kamen za šednik“

Šćèpan nĵiva, njiva „dobila ime po Šćèpanu Malonšiću“

Širòkā mlàka, livada 4. klase

Širòkā pròdò, „lijepe doline, loze, šuma, kamen, uz osojnu stranu brda Sađavca“

Šřitarice, livada 5. klase, istočno od zaseoka, najpogodnije mjesto za lozu; ima plodnih zgrada i poljana

Štùle, njiva 7. klase, „ima izgled drvene motke, štake“

Šumārōvac, livada 7. klase

Šùme, zaselak, šumoviti predio „pun paprati“; zahvataju najveći i najšumovitiji prostor sela, prema severu

Šûpljī kām, pašnjak 5. klase

Tòdorōve dolñe, livada 4. klase

Trīpòva rùpa, livada 6. klase

Trnòvača, livada 4. klase, „s malo trnja; „njive, voćnjaci i pašnjak, obradivo zemljište“

Ŭgara, livada, 6. klase, „uzgarena njiva, spremna za glavno oranje“

Velevñe, pašnjak 5. klase, pitomo i župno mjesto, uspijeva loza, sve vrste voća

Velòvā rùpa, dolina, „u Mašćenovoj glavici, zapadno, okružena kosama i dobrom šumom“

Vèljā gomila, „vrh Sađavca, šanci Crne Gore“

Vèljā njiva, livada 5. klase; livada 6. klase

Vīlīna pečīna, „istočno u brdu“, u kosi pri vrhu Prisoja

Vòdnā glavīca, njiva 6. klase, „na uzvišenju, brdašcu“

Vojīnovine, njiva 6. klase

Vraškeš Vèlov, „po vlasniku, mali izvor“, između Bijelog kamena, Vučkalevića ždrijela i rijeke Matice, u Livadi i pri brdu, ponekad služi i za ribolov

Vraškiš, livada 3. klase

Vreškō vrèlo, „izvor ispod brda Sađavca, koji i za vrijeme ljetnjih suša izvire ispod Sađavca“

Vûčje rùpe, „šumovite rupčage, zgrade, doline, poljane, s mjestimičnom lozom, smokvom i drugim voćem, okružene gustom, pitomom šumom cera, jasena, graba, mnogo drače“

Vūjòvičā zgrāda, livada 6. klase

Vūletina dolīna, pašnjak 4. klase

Zàvišino katunište, katun „po pretku Zaviši, Bandiću“, jugozapadno od površja brda Sađavac

Zèčèvina, njiva 6. klase

Zevīničā rùpa, njiva 6. klase

Ždrijelo, pašnjak 5. klase, „ima izgled ždrijela“

Živā kàmenica, pašnjak 5. klase; livada 6. klase.

Braćani

(Bračàni)

Etnici: **Bračànin, Bračànka**. Ktetik: **bračànski**.

Bàbina dolīna, „manja dolina, dvije – tri dolinice kaskadno jedna ispod druge; ime dobila tako što je, mijenjajući vlasnike, postala svojina jedne babe“

Bògdānovina, „imanje Barovića, dobilo ime po vlasniku Bogdanu“

Bògojev dô, „prema Jednošima“

Bôrovīk, „zajednička bistijerna selā Braćana i Župe“

Bostàni, obradive površine, ime dobilo po maloj površini, „đe se sijao luk, salata“

Cfñī krš, dolina „nadvisio prostor oko sebe, voda se niz njega sliva te je vremenom dobio crnu boju, a mjesto po njemu dobilo ime“

Crvenice, „vrtača, ime dobila po zemlji crvenici, u podnožju brda Sađavca“

Čăpūrica, kamenjar, „dobio ime po čapuru koje je voda izbačala pri velikim padavinama“; imanja i kuće više vlasnika, neplodno zemljište

Čūkōvina, šuma porodica Vukadinović, „zbog vegetacije i veličine ranije služila za gajenje stoke“

Čūmuri, zaselak đe žive porodice Barović, ranije bogati vinogradi i voćnjaci, dobra loza sa puno raznog voća, između njiva i poljana

Dōljani, zaselak, „pri ravnici, istočno ka Sađavcu“, tako se manje – više naziva po čestim dolovima, dolinama, kao i prirodnom položaju, koji se postepeno uzdiže, kao stepenice od istoka prema zapadu; uspijevaju sve kulture, žita, loze, voće, povrće, zbog kvalitetne zemlje

Dōnjā poljāna, „manja poljana 150 kvadrata, okružena kamenjarom i šipražjem“, ime dobila po samom terenu, jer se spušta ka izvoru

Dōnji Bračāni, „najbrojniji bandićki zaselak, tokom vremena doselilo mnogo došljaka“, vrlo lijep prirodni položaj, ispunjen plodnim i podzidanim njivama, poljanama, zgradama i vrtovima, lozom i voćem

Drāčevica, teren iznad Vučeg studenca, kamenit i neplodan, po okolnim dracama nosi ime, na zapadnoj strani Frijeske glavice, u sredini ravnatog i šumovitog prostora; tu su Donji Bandići imali skupove i odigravali kola, naročito na Bijeke poklade i Uskrs

Dūgā njīva, „imanje Barovića – Donji Bandići, bogata šumom, nekada poznati pašnjaci za stoku“

Gōdna, povremeni jaki izvor, podzemna rijeka koja pri velikim kišama i poplavama izbija u valovima na površinu zemlje

Gōrnji Bračāni, „tvrđi, krševitiji i nepristupačniji bandićki zaselak“, strmehiji i vododerniji; uzdižu se u nastavku Donjih, jugozapadno, prema Bijeloj rudini i zapadno prema vodi Pješćini; dosta brojna po domaćinstvima; zgrade, njive, poljanci i okrajci ispunjeni su lozom, dunjom, kruškom, smokvom, trešnjom, višnjom tako da nijedno parče plodne zemlje ne ostaje neiskorišćeno

Grābov šēdnik, pašnjak „dobio ime po tome što su se čobani okupljali čuvajući stada“

Jāgnjilo, veći seoski prostor pokriven šumom, imanje i kuća Sekulića, donji istočni dio do župskog zaseoka Podkuka; vrlo lijepi i pitomi prostor, sa zgradama, dolinama, poljanama i ogradama sa puno loze i drugog voća; ima listobera i manjih pašnjaka

Jālova dolīna, „zove se jalova, jer nije plodna, imanje Barovića“

Jovànovića bìstijerna, „dobila ime po ocu sinova koji su je radili, Jovanovi sinovi“

Krivàče, livade i šume porodica Barović, između Bige i Doljana, s jedne i Donjih Braćana, sa druge strane; dosta veliki prostor, s malo radne zemlje i više livade, mjestimično ima loze i drugog voća; naokolo je dobra pitoma šuma: jasena, cera, bjelošume, graba, drače; i dobar pašnjak za sve vrste stoke

Krtòlšta, parcela „dobila ime po krtoli što se tu ranije sadila“

Kulëndrija, rječica i most ispod Sađavca

Lòkve, livade Barovića, „nose ime po ustajalim vodama koje prave lokve“

Lukòvići, imanja Vukadinovića obrasla šumom, ranije poznati pašnjaci, pitomi šenokosi

Mòdro òko, izvor ispod Sađavca, „ima oblik oka plave boje“

Mùlina, krševiti predio, „dobila ime po zemlji koja se vadila i bila slična pijesku (mulini), a služila za izgradnju kuća“

Òbër Jòzov, „kamenito uzvišenje u Braćane, kamenit i neplodan teren“

Orlovina, šuma i kamenjar „ime dobilo po gustoj šumi đe su se skupljali orlovi“

Pastûhovina, pašnjak, livada, „dobila ime po tome što su se nekad davno tu okupljali konji — pastuvi kraj izvora“

Pâvlovina, „livade Barovića u Donje Bandiće“

Pitomī dúb, „bistijerna i imanje porodica Barović, pojilište stoke u dugom vremenu“

Podòlje iz Nikòle, „imanje Barovića, izuzetno plodno za sve vrste poljoprivrednih kultura“

Prašēī krš, kamenjar, velika crna stijena „dobio ime po tome što je tu nekad davno upala svinja, odnosno po ubijenom divljem prascu nazvana“

Rāzbòj, poljana „dobila ime po razbijanju ili krčenju“

Sàvičina glavica, „uzvišenje iznad imanja Vukadinovića“

Sokòlov krš, kamenjar, „đe su se okupljali sokolovi“

Srdòvina, pašnjak „dijelili se Dragojevići i po svom pretku nađenuli to ime“

Šûpljī kām, kamenjar, „ime dobilo po šupljinama, zimi tuda protiče voda i oblikuje taj teren“

Tòdorōva dolīna, „imanje porodica Barović, veoma plodno zemljište, nosi ime po vlasniku Todoru“

Vāsōva rūpa, šumovita udolina, „đe su se sastajali ilegalci u Drugom svjetskom ratu“

Vūčā pròdō, „mjesto ribolova, tu se lovila velika masa ribe, naročito skobalja, kojeg su učesnici lova ravnomjerno dijelili“

Vūčī stūdēnac, između ravnice i brda u korijenu prisoja, izvor rijeke Matice, izvor ispod Sađavca, od kapitalne vrijednosti za mještane Bandića, Komana i Zagarača (vodovod za ova plemena); „čuven je kao mjesto đe je bila crnogorska i brdska vojska pod komandom Svetog Petra, koja je vodila bitku na Krusima protiv Mahmut – paše Bušatlije“.

Župa (Žûpā)

Etnici: **Žûpljanin, Žûpljanka**. Ktetik: **žûpljanskī**.

Bûjkin ũbā, kamenjar, voda izvađena u kamenjaru, „dobio ime po nekom Bujki“

Bûlin stūdēnac, izvor „po događaju neke bule“, pored Bliznaca – izvora, po Turkinji koja se udavila nosi ime

Bûnjskī dô, zaselak, jugozapadno od Kuka, velika njiva i loza u strani, „nosi naziv po nekom Bunjki, nalazi se iznad kolskog puta“, ima nekoliko rala dobre radne zemlje, okružen dobrom lozom, smokvama i drugim voćkama, kao i poljancima, sve u ogradi

Crkvište, ostaci crkve i „groblje starinaca“

Dôljāni, izvor, jaz i „bivše mjesto za ribolov“

Dônjā pečīna, „pećina koja ima oko 20 kvadrata, a nalazi se u podnožju“

Frījeska glavīca, zaselak „nosi ime po izobilju fresine“, nalazi se na lijepom brežuljku, zapadno od mosta Kulendrije i na raskršću dva nova kolska puta koji su zamijenili stare krčanike; pitomo i župno mjesto, klimatski pogodno, ima više ograđenih zgrada, njiva, s mnogo loze, smokava i drugih voćki

Gārōva lāzina, „lazina Sekulića, ime dobila po vlasniku“, u gornjem dijelu Prisoja uspijeva dobro grožđe i vino

Gôjkova glavica, zaselak „središnji i najljepši položaj sela“, na brijegu preko kojeg prolazi kolski put Bijela rudina – Kulendrija – Mugošina livada, đe je nekada bio stari krčanik

Gôrnjē dolīne, kamenjar

Gôrnjā pečina, „pečina u koju može da legne 50 druga, ime dobila po visini“

Grljēv kūk, naziv starog porijekla, „uzvišenje crnih krša, jedna strana se naglo spušta prema ravnici“, ti krši su ispunjeni crnogradovinom, kunovinom, lipovinom i drugom pitomom gorom, koja u proljeće razvije i ozeleni prije nego ide drugo u plemenu

Krādnjē dolīne, kamenjar

Lōšor, mali zaselak, „uz osoje i pržinu do Rujevog guvna“

Mācino ōko, „izvor ispod samog brda Sađavca, dobio ime po travi“

Māršovine, poljana „ime dobila po pretku Maršu“

Mednīk, kamenjar, „razdiobni kiljan, po međašu ljudi dijelili imanja“, više Bliznaca, u brijegu pored potoka; označava granicu između Bandića i Bezdanovića – Komana, nekada hatar i svojine Malonšića

Mededōva prōdō, „po ubijenom mededu nazvana“

Milutīnovā lāzina, „po Milutinu Sekuliću“, nalazi se u gornjem dijelu Prisoja

Mogomīle, kamenjar, „dobio ime po gomili kamenja, ostao naziv još od starošedilaca“

Obālījēni kāmēn, kamenjar, „duplo manji od drugog, dobio ime po tome što je obaljen“

Pāprātna livāda, „ime dobila po paprati“

Pavičēva lāzina, „nit' je oranica, niti je krševina, ime dobila po nekom Paviću“, smještena u gornjem dijelu Prisoja

Plōča, „zborna mjesto sela“

Podkūk, zaselak, „površje sela“

Podkūkovīne, njive, loze, pašnjak, dobro uspijeva raznorodna loza i njeni proizvodi, kao i sve vrste voća, jer je mjesto pitomo i župno

Poprēkača, male poljane, „njiva za obradu“

Pržina, kamenjar, rudina, „ime dobila po pržini, bila na raskršću prema Đeđezima, crkvi Bijela rudina i Komanima“

Pūjev dō, pitome njive i loze, voće

Rāzbòji, krčevina, „to je neko razbijao, pa otuda ime“

Rìječkī dō, najniži, najžupniji zaselak, dolina koja je uz rijeku, površje ravnice, polje, u uglu između Sađavca, Frijeske glavice i braćanske Bige i Doljana

Rùjevō gûvno, dobilo ime po ruju – rujevini, „uređeno za vršidbu žita“

Sìmonōvo katunište, „južna strana brda“, u gornjem dijelu Prisoja, po nekom dalekom pretku nosi ime

Stùdēnac, kamenica „po tom udubljenju u kršu nosi ime“

Širīna, njiva, „dobila ime po tome što je za naše prilike to bio široki prostor“

Turànōva stolica, iz doba Malonšića, „tu se okupljalo i odmaralo“

Ugàra, jara dolina, njive, loze, pašnjak, „tu se rano oralo, sunce bilo okrenuto“

Vâl, kamenjar „kamen oblog oblika, ogroman, 10 metara visok i širok“

Velövīne, njive, loze, pašnjak

Vùckaljevīca ždrijelo, pregib puta, između Bijelog kamena i Kamenog mosta, „po starincu Vučku nosi ime, on je Turcima izdao Beka P. Sekulića“

Zelen gòra, „prisojem brda i zimi zelena“.

Dedezi (Đeđezi)

Etnici: **Đeđezanīn, Đeđezānka**. Ktetik: **đeđeškī**.

Ādžōvo gûvno, okrugla poljana, „u imanje nasljednika Luke Perovog Vukovića“ (zetovi), tu se okupljali seljani

Bābin grād, pećina sa zidinom, u središtu siljevičkog rejona, kameniti predio, tako nazvan po nekoj babi koja je tu neko doba živjela; tu su ostaci kamenja i pećina s prirodnim vratima od kamena

Bēgōva lāzina, dvije-tri doline s prodolima, „u imanje Zorana Vladovog Vukovića“

Bijelā grêda, monolitna stijena, klisura

Bōan (Bōvan), imanje potomaka Blagote Pavićevića, pored Pješćine, udut, krševita strana

Bojānōva plōča, kamen koji dominira nizom manjih dolina, „prvo je bila Perišina, poznata po lijepom rodu kajsija, grožđa i smokava, možda najljepša u Bandićima“

Bùkvice, kamenjar i siljevički udut

Bùkvička glavica, razvršje Siljevice, po velikim bukvama nosi ime, ima najviši siljevički položaj

Cikva, dolina, rupa

Cřnā strāna, zaravni i strane, „prema Donjem Zagaraču“

Ćeklīn dō, doline, šuma i katun

Ćeklīna pečīna, „dobila ime po Ćeklinom dolu“

Dōčić, velika dolina Miša Mašovog Stanišića

Dōčići, manja dolina

Dōlovi, plodna dolina Sveta Dušanovog Vukovića

Drăgōjev krš, kamenjar, „po nekom Dragoju“, gornate i krševite strane

Drījenāk, kamenjar, pašnjak, rupice

Dubōkā rŭpa, rupa, vrtača, „duboka i strma, pa otuda i takvo ime“

Dubrāva, zaravan

Duvanište, „dolina đe se sadio duvan“

Gavrīlača, dolina za obradu, „u imanje Barovića“, lijepe i pitome zgrade, doline i poljane ograđene kamenim zidom

Gavrīlāčka glavica, zaselak, „između njiva“

Gōlī ōbēr, zaselak, „goletni kamenjar“, nosi ime po svom prirodnom položaju i goletnom kamenjaru većinom u njegovom jajastom površju punom murava čiji plod služi za pečenje rakije i za prehranu stoke

Golubāča, dolina za obradu, „u imanje nasljednika Luke Perovog Vukovića“ (zetovi)

Gōlūbova rŭpa, „dobila ime po Golubu“

Grōpa, zaselak, „đe se ranije držalo više sitne stoke“, vlaški naziv, nekoliko rala obradive zemlje, doline, rupe s lozom i voćem

Gŭvno, „mjesto đe se vrše raž i pšenica, ljudi se tu okupljali i razgovarali“

Konāc pōlje, dolina za obradu i poljana, „u imanje Branka Jolevog Vukovića“, a ime dobilo po „istezanju pređe“

Konōpljīšte, „dolina Boža Dragovog Vukovića“

Lāka, dio imanja sinova pokojnog Veska Lukinog Pavićevića, s dolinama za obradu

Lāktīje, dolina za obradu Martinovića, „njive u vidu lakta“

- Malênza**, strana južno od Zagarača
Mâlî dô, dolina, „manja po veličini“
Medùbrëžje, kameniti pašnjak
Mîkâča, dolina
Mûževa pròdô, zaravan, „đe se bere list, listošek u imanje sinova pokojnog Veska Lukinog Pavićevića“
Mûževîna, četiri doline, jedna iznad druge „u imanje Pavićevića“
- Njegùle**, njive, poljane, pašnjak, šuma
- Okruglîca**, manja dolina „okruglog oblika te se tako zove“
Ömanôv dô, „do nazvan tako po nekom Omanu“, pun loze i voća
Osôjnîca, ubao, „ime dobilo po strani, strmini đe je uba izvađen“
- Pâtnje**, zaselak, „patno, grubo i nepristupačno mjesto“
Pëkôva rûpa, vrtča, „dobila ime po vlasniku“
Pîtomî bostân, manja dolina dobrog kvaliteta, „đe se sadilo povrće, a ponajviše luk“
Plôčice, kamenjar i pašnjak, „nalik malim pločama“
Podôvi, manje doline
Pogãno ždrijelo, uzani prolaz, „teško tuda zimi proći“
Požîok, pašnjak, šuma, zabran
Prdevàre, zaselak, „ljudi se šalili i jedni drugima sprdali, pa otuda takav naziv“, pored njih ima poviše zgrada, dolina, rupa, pašnjaka s dobrom i mješovitom šumom i listoberima; ima zanovijeti, uspijeva i voće
Pròdô, poljana, manja ravna površina
Pròkâplje, zaseok prema istoku, plodan, s lijepim klačnim kućama i stočnim stajama i oborima, dvorištima s murvama „đe se nalaze kuće Pavićevića i Stanišića, strme sadine, njive i doline, nazvan tako što tu prokap kiše počinje obično prije no u drugom bandićkom mjestu“
Pròkâpski dô, udubljenje, „loza oko“
Pròkâpska glavîca, „glavica iznad Prokaplja“
Rāsâdnîci, „mala dolina i listošeci gore, dio imanja Begovića“
Râstina, manja dolina za obradu
Râzbòj, dolina
Rôg, dolina, „uska i krivudava, koja se sužava i slična je rogu“
Rûpe Siljëvičke, zaseok, podnožje Siljevice, tako nazvane po čestim rupama; oko kuća ima zgrada, dolinica i dolova, za šenokose, a radne njive služe za gajenje umertina, raži, zelja, krtole; dobro mjesto za držanje koza

Rùpice, više manjih dolina jedna pored druge, loze, šenokosi, nalaze se od zapada prema istoku

Sādīne, dio imanja dobrog kvaliteta „đe se uvijek nešto sadilo“

Šēdnīci, zborna mjesto, „đe su se okupljali mještani i pravili šednik“

Škr̥bina, brdo iznad kuće Martinovića, dedeška branjevina i pašnjak

Tētkīne rùpe, manje doline, „nose ime po nekoj staroj tetki“

Tròpskē glavice, brdoviti predio

Tvrđoš, kamenito uzvišenje prema Zagaraču, zabran, kamenjar

Ūšēza, voda, katun, pašnjak, šumoviti predio, bajički katun – imovina, s kolibama, stočnim torovima, vodom (ublom) za pojenje stoke; nekolike radne doline i rupe za krtolu, badžolu i bijelo zelje

Vučji kr̥š, kameniti i teško pristupačni predio

Vūkičev br̥ijeg, zaselak, staro groblje i crkva „nosi ime po nekom starincu Vukiću i starinačkoj crkvinu koja se na njemu nalazi; po predanju, crkva je bila posvećena Sv. Petki, što je znak da su je podizali starinci koji su tu slavu slavili“

Zbōrnīca, mjesto kod stare razrušene crkve, „tu se nekada sastajalo, pričalo“

Zeljēvište, velika dolina za obradu sinova pok. Janka Pekovog Stanišića

Živī mrāmōr, kamenita glavica, „izgleda kao provalija“

Mokanje (Mōkanje)

Etnici: **Mōkanjac, Mōkānjka**. Ktetik: mōkanjskī.

Bāčvica, mala dolina opkoljena velikim liticama u obliku bačve, kružne njivice, s više plodnih zgrada, poljanak, s mnogo loze i drugog voća

Bānda, jedna strana brda, „kaže se čovjek je skrenuo u bandu, u stranu“

Barjāka ili Brljāka, stara voda u đeru na vrh Sađavca „voda dubenica na Razvršju đe su Bandići pobadali barjak u bojevima sa Turcima; sada je oronula i u njoj se brljaju divlja prasad“

Bijelā ruđina, zaselak, „uzvišenje đe su crkva i groblje“

Bōgāz, udolina obrasla gustom šumom, bespuće

Bōlānici, šuma i pašnjak

Branjè vina, dio imanja podalje od kuće „đe se čuvala stoka“

Cerōvačē, dio imanja obrastao cerovinom

Cerōvā rūpa, dolina, „s gustom cerovinom“

Cijepāc, dolina dobrog kvaliteta podijeljena na dva ili više djelova

Crkvīna, mjesto crkve i groblja

Crvēnā, dolina za obradu, „zemlja je crvenica i pogodna samo za određene kulture – duvan“

Crvēnī ūbā, voda, „ubao Bandića, iznad sela Mokanja, izdubljen u ranije doba“, ispod Grabovičkih rupa, dobila ime po mjestu Crvenice i đera; lijepo i kružno ozidan klesanim kamenom sa stepenicama za iznos vode

Cūce, lijepi udut listobera i pašnjak prvo naselje novih Bandića, sada „imanje Begovića, doselile se neke mlađe generacije“, po precima iz Cuca dobili ime

Čūka, visoka kamenita glavica na kojoj počivaju orlovi

Čumpèrōv dō, do koji nosi ime „po nekom starincu“

Čumpèrōva glavīca, glavica koja je bila „sedište sela“

Džāda, stari put koji je išao od Bijele rudine za Lješansku nahiju

Glavīca, manje uzvišenje

Gomīlice, šumoviti pašnjak s rupama

Grabōvičke rūpe, prostrani, gustom šumom obrasli kameniti zaselak „rupčage, šuma, kamenjar“ i valoviti udut (prostor); nekoliko radnih dolina (kr-tola, bijelo zelje, umertin, raž i dr.); uspijeva dobro loza „amerikanka“

Grōšēza, zaselak, površje Mokanja, vjerovatno stari vlaški naziv o nekadašnjoj gustoj šumi koje i sada ima u ovom reonu; mjesto dosta visoko i divljačno

Grōšēski Kiljān, nepoznat kiljan između plemena, „po njemu se nekada dijelilo“

Gusārīce, kamenjar i šuma, „ime nosi po starincima Gusarima, koji su se nekada tu doselili i živjeli“; tu su nekolike doline sa lozom, a okolo gusta mješovita šuma i pašnjaci; tu je i ruševina nekadašnje crkve Sv. Luke za koju nije poznato ko je i kada podizao

Gūvno, zaravan u Mokanjima, „nekada se tu okupljalo“

Jāgnjila, poljanci, šuma, njive i kamenjar, lijepi udut, nosi ime po jagnjenju ovaca i jagnjadima

Jàgoda, dolina koja se obrađivala

Jovànovića rùpe, šuma i pašnjak, na severozapadnoj strani do deđeškog reona, krševiti pašnjaci i listoberi s mjestimičnim rupama za krtolu i bijelo zelje

Kàmenički dô, dolina, ime dobila „po kamenitom predjelu“

Klătница, udubljenje u zemlji ograđeno kamenom u obliku kruga „đe se pekao kamen putem drveta i proizvodio klak“

Kōjòvina, imanje Begovića, „nosi ime po nekom Koju“

Kōjòva glavica, zaselak, pašnjak i kamenjar, goletna i prlinasta, bregovita; puna zanovijeti za ovce i koze; na istočnoj strani Mokanja

Kr̃mbus, zaselak, „rupčage, šuma i kamenjar pored Lješeve rupe, vrlo stari naziv mjesta, nešto obradive zemlje (zgrada i dolina), ispod kuća, s lozom i nešto voća“

Lâka, zaselak, „među Velji krš i Goli ober“, sastavni dio zaseoka Pusterišta, ali je poviše udaljen, pa se smatra posebnim zaseokom; ima nešto radne zemlje, loze i voća, s dosta pašnjaka

Làzina, šumovita zaravan, „nastre se pošečenom gorom koja se zapali i na taj način dobijemo plodno zemljište, jer je pepeo i gar plodan, i tu se uglavnom posije raž ili ječam“

Lišnīkovište (lisnište), mjesto na kome se sadijeva list

Lištočèk gòre, branjevina obrasla jasenom čije se grane беру u jesen i suše radi spremanja zimnice za stoku

Lônci, manje doline u obliku lonca, opkoljene strmim brdom, odlično uspijeva krtola ili zelje; kamenjar, šuma i pašnjak

Lüčnjāk, dolina ograđena međom, „đe se sadio samo luk“

Ljèškī dô, njiva, pašnjak, „po lijeskama nosi ime“

Lješëvā rùpa, zaselak, njive, loze, ljeskovine „po gori ljeskovini“, dosta veliko udubljenje obraslo zanovijetom i drugom gorom, između kamenitih i bregovitih i šumovitih strana; u severozapadnoj strani ove rupe postoji tanka vodena žica (pištalina), koja u rupu otiče dok nastupe ljetnje suše

Malīna rùpa, vrtača, „po malinama ime dobila“, nekada dobra za pašu koza, jer je bilo dosta listobera, lista i brsti; za ovce i goveda slabiji pašnjak

Milāti bāndičkī, prvo naselje predaka, severno od komanskih Milata, jugozapadno od Mokanja; tu je sada puno starih zidina i razvaljenih kućišta starinaca i novih Bandića; naselje predaka rodonačelnika sadašnjih bandičkih domova i stanovnika

Mökanji, zaselak, središte sela, njive, loze, pašnjak, po broju domova najveći zaselak i nosi ime cijelog sela, ima najljepši izgled, s talasastim bregovima, pitomim zgradama, dolinama, dolovima, poljancima; puno loze i voća

Mökanjskē kămenice, prirodno udubljenje u kamenu „đe se slivala voda koja je služila uglavnom za napajanje stoke“

Öbër, glavica, od čistog kamenjara „ima ih uglavnom u Mokanje i Ďeđeze“

Osôje, dio imanja, pašnjak „koje slabo grije sunce“

Osôjnīca, stara voda u Siljevici ozidana kamenom bez klaka

Pelīnōva glavīca, glavica obrasla pelinom

Pješčina, bandićka voda (pojilo), u njoj ima neka mala vodena žica koja samo ljeti presuši

Podölje, dolina, „važi za onu najplodniju, za sve vrste poljoprivrednih kultura“

Prīsoje, pašnjak, dio imanja „ime dobilo što je okrenuto prema suncu“

Prkūsa, šumoviti pašnjak s rupama, imanje Begovića, zapadno se postepeno uzdiže i razvija šumoviti i kameniti udut, a pruža se do istočnog podnožja Siljevice

Prlīna, dio imanja, lošeg kvaliteta, neobrađiva zemlja

Prödō, dio branjevine, „ovce se spuštaju niz prodo“

Pūsterišta, zaselak, doline, pašnjak, kamenjar, zahvataju zapadnu stranu Mokanja, ispod Grabovičkih rupa; na istočnoj strani kuća su većinom radne zemlje i šenokosi / poljane, poljanci i šumarci; mnogo loza i raznog voća što sve dobro rodi iako je mjesto na oko 500 metara nadmorske visine

Stogövište, „mjesto đe se sadijeva sijeno“

Střmenica, kosa padina, okolo šuma, „čovjek se po njoj teško kreće zbog velikog nagiba“; zimi, kad padne snijeg, „služila je da se đeca bljuzgaju“

Sučëska, tjesnac, uski klanac

Šenokös, ravni dio imanja na kojem se kosi trava

Šenopădno mjěsto, „đe se najduže zadržava snijeg“

Šëveruša (Šëverskă rūpa), dolina, „ime dobila po bratstvu Šëverušićima“

Škām, zaselak, „doline među crnim stijenama“, između ovog zaseoka i kuća postoje dobre doline s lozom i drugim voćem

Štūla, šuma i pašnjak

Šumoplăndište, hrastova šuma, „đe je stado ovaca plandovalo“

Věljā gomīla, gomila s nabačom kamenja na vrhu jednog velikog brda, pored Crvenog ubla; pretpostavlja se da je to obilježje za groblje

Věljā rupa, „u šumi i kamenjaru“

Vōdnā glavīca, zaselak, „smješten kod Vodne rupe“, vodne rupe, pištaline, tako nazvane po vodnjikavom tlu

Vōdnō gûvno, poljana, „kraj Vodne rupe“

Vōdnā rûpa, velika dolina koja se nalazi u udubljenju, koju poplavi voda kad padnu velike kiše, okružena strmenom, pjeskovitom i šumovitom stranom

Vûčjī kr̥ši, kompleks crnih stijena, na ševerozapadnoj strani, s rupčagama i prodolima, ime dobili po nekadašnjem skrovištu vukova i drugog zvjerinja

Žābljā ũlica, ulica formirana između dvije doline, ograđene visokim kamenim zidom – međom.

Milate Bandićke

(Milāte Bāndićkē)

Etnici: **Milāćanīn, Milāćankā. Ktetik: milātskī.**

Bīble, „mjesto đe se vadio kamen za obradu namijenjen crkvi na Bijeloj Rudini“

Crkvīne, „mjesto na kome se nalazi stara crkvina – crkva“

Gusārīca, „mjesto đe je nekad živjelo staro bratstvo Gusari“

Kūlina Mākovića, „staro kućište Dragutinovića, ogranka Makovića“

Prāšnīca, „mjesto đe se za vrijeme Otomanske imperije proizvodio puščani prah“

Rûpa, dolina za obradu

Svetlana SEKULIĆ

TOPONYMY OF BANDIĆI

In the present paper, the author provides a list of toponyms in Bandići. The author has collected and presented the toponymy of the following villages: *Livade, Braćani, Župa, Dedezi, Mokanje* and *Milate Bandićke*.

Key words: *Bandići, onomastics, toponyms, informants*